

Exaktní a poetické – komplementarita v duchu Nielse Bohra

Oponentský posudek magisterské teoretické práce Květy Příbylové

Krabice plná světla

Filmové vyjadřování Květy Příbylové se odehrává výsostně v poetickém módu, zřejmě proto si zvolila za téma své magisterské teoretické práce vědeckopopulární film, který v sobě má obsažen ve velké míře především exaktní přístup k filmované látce. Věda ale není exaktní – respektive je i není, po celou svoji existenci se tzv. tvrdá věda snaží o exaktnost, tuto snahu jí nakonec výrazně narušil objev kvantové fyziky v minulém století, který do vědeckého diskursu vnáší prvek nejednoznačnosti, což je také moment, který autorku práce zajímá a inspiruje. Pole vědeckého bádání a obraz vědy je nekonečný a Květa si jej zužuje tím, že se nechává ve své práci mimo jiné inspirovat myšlenkami geniálního dánského fyzika, jednoho ze objevitelů kvantové teorie – Nielse Bohra. Vychází při tom z publikace historika vědy Filipa Grygara : *Komplementární myšlení Nielse Bohra v kontextu fyziky, filosofie a biologie.*

Stejně jako je věda nekonečná, je nekončící i zástup populárně vědeckých filmů, kterými by se mohla Květa ve své práci zabývat, ta si zužuje tuto neohraničenou množinu výběrem zde nijak přesně definovaných filmů, dnes již kánonického a rovněž “nekonečného” cyklu BBC Horizon. Dochází ve své práci k zamyšlení nad stavem filmů o vědě, které nás bohužel zřídka donutí zamyslet se nad našim světem respektive vesmírem, kdy nás málokdy, při sledování tohoto segmentu filmové tvorby, zamrazí, že vidíme a dozvídáme se něco opravdu podstatného. Autorka to definuje jako „zvláštní sterilitu a myšlenkovou bezpečnost popvědu“, což lze myslím široce vztáhnout na výše zmíněný britský cyklus, ale nelze to vztáhnout na popvěd jako takový, vzhledem k jeho definiční šíři, čímž ale nikterak netvrdím, že by v současnosti někde vznikalo množství populárně vědeckých filmů, které by mohly výrazně přesahovat normativní rozměr cyklu Horizon.

Autorka práce dospěje k exaktní analýze dvou filmů z této řady a to vynikajícího a rozhodně ne sterilního dílu *Fermat's Last Theorem* o hledání důkazu Velké Fermatovy věty, který odolával posledních 350let, až do konečného objevu důkazu v roce 1994, druhým filmem je *Are You God or Evil?*, o hledání genetické či biologické podstaty zla v člověku. Srovnání, respektive analýza výrazových prostředků obou filmů, které je nakonec shrnuto do tabulky, je jednou z podstatných součástí práce, stejně jako předchozí výčet postupů, respektive stereotypů užívaných v populárně vědeckých filmech, podílejících se z velké části na jejich “bezbarvosti”. Autorka se také vrací v historii populárně vědeckého filmu zpět a zmiňuje obsáhleji Jeana Painlevého a jeho objevnou surrealismem dotčenou „poezii mořských koníků“, o více než půlstoletí starší. Máme tak možnost uvědomit si, jak se vytratily z filmů podstatné věci na úkor zprůmyslnění tvorby. Považuji analytickou část práce, kde se autorka zabývá konkrétními filmy, za jádro práce a uvítal bych, kdyby analyzovaných filmů bylo širší spektrum. Umožnilo by to hlubší uvědomění si problému tohoto segmentu filmové tvorby, mohlo by pomoci odhalit, způsob nakládání s tématy v situaci, když se filmy jen pokoušejí reprodukovat zažitě obrazy vědy.

V druhé rovněž podstatné části práce se autorka zabývá kromě některých fyzikálních principů, právě obrazem vědy, dospíváme k otázkám víry ve vědu, filosofickým otázkám, které jsou stejně podstatné pro film, jako jeho jednotlivá témata. Domýšlíme-li to dále i v kontextu Bohrovy komplementarity, dojdeme zase obloukem zpět ke vztahu vědy a poezie, ale

také rozumu a citu, poznání a tajemství, což jsou všechno momenty, které jsou velmi podstatné nejen pro populárně vědecký film. A jsou rovněž komplementární, obdobně i když jinak než fyzikální principy.

Magisterská práce Květy Příbylové splňuje všechny formální i obsahové náležitosti magisterské disertace a doporučuji ji k obhajobě.

Navrhuji hodnocení A.

V Praze 3.10.2016

Martin Řezníček